

Sygn. akt I C 528/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Dorota Zientara

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2016 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z powództwa J. S. (1)

przeciwko T. S.

o ustalenie

I. oddała powództwo;

II. przyznaje kuratorowi J. S. (2), ustanowionemu dla nieznaney z miejsca pobytu T. S., wynagrodzenie w kwocie 600 zł (sześćset złotych) i nakazuje wypłacić tę kwotę ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Elblągu z zaliczki uiszczoney przez powoda, zaksięgowanej pod pozycją 5 – 3222458.

Sygn. akt I C 528/15

UZASADNIENIE

Powód J. S. (1) domagał się ustalenia, że umowa przeniesienia udziału w prawie własności lokalu mieszkalnego, należącego do jego majątku osobistego, którą zawarł w dniu 17 marca 2010 r. z żoną T. S., jest nieważna.

W uzasadnieniu żądania wskazał, że nieważność umowy jest konsekwencją tego, iż w dacie jej zawarcia strony pozostawały w związku małżeńskim, w którym obowiązywał ustrój wspólności ustawowej. Wskazał nadto, że pozwana zmusiła go do zawarcia tej umowy, chcąc uniknąć konieczności uiszczenia podatku w związku ze sprzedażą należącego do niej prawa do lokalu przed upływem 5 lat od jego nabycia.

Kurator ustanowiony dla nieznaney z miejsca pobytu T. S. wniósł o oddalenie powództwa i przyznanie wynagrodzenia za czynności podjęte za pozwaną w procesie.

Argumentował, że powód nie wykazał, że legitymuje się interesem prawnym w żądaniu ustalenia w trybie art. 189 kpc, nadto nie skonkretyzował podstaw uznania umowy za nieważną. Z uzasadnienia pozwu nie wynikają podstawy nieważności przewidziane art. 82 względnie 87 kc.

Sąd ustalił, co następuje:

W okresie od 1 grudnia 2007 r. do 16 kwietnia 2014 r. J. S. (1) i T. S. postawali w związku małżeńskim.

/dowód: wyrok w sprawie V C (...) Sądu Okręgowego w Elblągu/

Powód był jedynym właścicielem prawa do lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w B. przy ul. (...) wraz z prawami związanymi z tym lokalem. W dniu 17 marca 2010 r. strony stawily się w kancelarii notarialnej notariusz J. G. w B. i zawarły umowę kupna - sprzedaży. Powód oświadczył, że sprzedaje żonie T. S. udział w opisanych wyżej prawach, wynoszący 1/2 za kwotę 130.000 zł, a pozwana oświadczyła, że udział ten nabywa za wskazaną cenę do majątku osobistego za środki pochodzące ze sprzedaży prawa do lokalu stanowiącego jej majątek osobisty. Powód oświadczył nadto, że cała cena została jemu zapłacona przed podpisaniem umowy.

/dowód: umowa kupna sprzedaży k. 5, 6 akt/

Powód cierpi na chorobę alkoholową. Od 4 lat nie pije alkoholu.

/dowód: zeznania powoda k. 73v/

W dziale IV księgi wieczystej (...), prowadzonej dla prawa objętego kwestionowaną transakcją wpisana jest hipoteka przymusowa kaucyjna na kwotę 9.831,09 zł z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, hipoteka przymusowa kaucyjna na kwotę 3.609,16 zł z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne, hipoteka przymusowa kaucyjna na kwotę 909,66 zł z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, hipoteka przymusowa na kwotę 11.514,90 zł z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, hipoteka przymusowa na kwotę 4.451,84 zł z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne, hipoteka przymusowa na kwotę 1.766,91 zł z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, hipoteka przymusowa na kwotę 28.216,50 zł z tytułu zaległości podatkowych.

/dowód: wydruk z działu IV Kw (...)/

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W myśl art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jako przesłanka powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest kategorią prawa materialnego. W konsekwencji, pomimo iż wskazany przepis zawarty jest w ustawie procesowej, kwestia interesu prawnego jest zagadnieniem prawa materialnego. Podkreślić należy, że merytoryczne badanie zasadności powództwa poprzedzone być musi wykazaniem przez powoda, że ma on interes prawny w ustaleniu istnienia lub nie istnienia prawa lub stosunku prawnego. W tym kontekście zauważyć należy, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 22 listopada 2002 roku (IV CKN 1519/00, LEX nr 78333) interes prawny nie zachodzi z reguły, gdy zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw. Powszechnie aprobowany jest pogląd, że nie ma interesu w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego osoba, która może dochodzić bezpośrednio świadczenia należnego z tego stosunku. Zwłaszcza dopuszczalność wytoczenia powództwa o zasądzenie wyklucza, co do zasady, istnienie prawnego interesu w ustaleniu. Kryterium interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia nie przesądza o dopuszczalności wytoczenia powództwa z art. 189 kpc, decyduje natomiast o tym, czy w konkretnych okolicznościach, powództwo to jest zasadne. Konsekwencją niewykazania przez powoda istnienia interesu prawnego jest oddalenie powództwa o ustalenie.

J. S. (1) wskazał, że w okresie, gdy doszło do zawarcia umowy pił nałogowo, przekonanie o jej nieważności powziął dopiero wówczas, gdy przestał pić. Nie był trzeźwy, kiedy podpisywał umowę; podpisywał wszystko o co poprosiła żona, bo wierzył jej bezgranicznie. Zgodził się na zawarcie umowy, bo liczył na to, że żonę zatrzyma przy sobie. Nie zdawał sobie sprawy ze skutków podpisania umowy, uważał że małżeństwo z pozwaną będzie trwało wiecznie. Argumentował, że nie otrzymał od pozwanej zapłaty, nadto okazało się, że pozwana jest zadłużona, doszło do obciążenia przysługującego jej udziału w prawie do lokalu hipoteką przymusową, przeciwko pozwanej toczy się postępowanie egzekucyjne, co rodzi obawę, że udział ten może zostać zbyty w toku egzekucji.

Mając na uwadze przywołaną wyżej argumentację uznać należy, że powód jako współwłaściciel prawa do lokalu, a uprzednio wyłączny właściciel, legitymuje się interesem prawnym w rozstrzygnięciu skuteczności zbycia udziału w prawie do tego lokalu. Istniejący obecnie stan rodzi niepewność co do treści prawa rzeczywiście przysługującego powodowi, nadto rodzi obawy na przyszłość co do możliwości utrzymania tego prawa. Wyrok sądu stwierdzający nieważność umowy, na podstawie której ujawniono w księdze wieczystej prawo własności nieruchomości jest orzeczeniem wykazującym niezgodność, o której mowa w art. 31 ust. 2 u.k.w.h. i stanowi podstawę wpisu potrzebnego do usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości, jeżeli w chwili rozpoznawania wniosku o wpis (wykreślenie dotychczasowego wpisu) rzeczywisty stan prawny nieruchomości jest zgodny ze stanem wynikającym z wpisu dokonanego przed zawarciem tej umowy (tak np.: Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 14 stycznia 2014 r. , sygn., akt I ACa 520/13).

Przyjmując, że powód legitymuje się interesem prawnym w uzyskaniu rozstrzygnięcia w trybie art. 189 kpc, należało ustalić, czy istotnie zachodzą podstawy do stwierdzenia nieważności wskazanej przez niego umowy. Powód nie wykazał spełnienia przesłanek nieważności czynności prawnej.

W pierwszej kolejności zauważyć należy, że sam fakt, iż w dacie zawarcia umowy strony pozostawały w związku małżeńskim, w którym obowiązywał ustroj wspólności ustawowej, nie wyklucza możliwości przeniesienia praw pomiędzy ich majątkami osobistymi.

Przy obowiązywaniu ustroju wspólności majątkowej (zarówno ustawowej, jak i umownej) funkcjonują trzy masy majątkowe: majątek wspólny małżonków oraz majątki osobiste każdego z nich. Wyodrębnienie jurydyczne ma znaczenie w sytuacji, gdy małżonkowie dokonują przesunięć majątkowych pomiędzy poszczególnymi majątkami. Nie budzi wątpliwości dopuszczalność dokonywania czynności prawnych prowadzących do przesunięć pomiędzy majątkami osobistymi oraz przesunięć z majątku osobistego do majątku wspólnego (tak np.: E. S. - B. w komentarzu do art. 31 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego - System Lex). Uwzględniając powyższe, omawiany zarzut podniesiony przez powoda należy uznać za nietrafny.

Kolejnym argumentem przywołanym przez powoda było twierdzenie, że pozwana wymusiła na nim podpisanie umowy. Przymus miał polegać na nadziei, że związek z pozwaną będzie trwał. Powód nie twierdził, że pozwana składała tego rodzaju deklaracje, z jego zeznań wynika, iż był przekonany co do tego, że spełniając życzenia pozwanej zatrzyma ją przy sobie. Twierdził nadto, że podpisując umowę nie był trzeźwy.

Przywołaną wyżej argumentację rozważyć należało w kontekście przepisów art. 82 i nast. kc, tj. regulujących skutki wad oświadczeń woli.

Zgodnie z art. 82 kc, nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Powód twierdził, że nie był trzeźwy w chwili podpisania umowy. Okoliczności tej nie wykazał. W ocenie Sądu nie jest wiarygodnym, by notariusz dopuścił do podpisania aktu notarialnego przez osobę nietrzeźwą. Zauważyć należy równocześnie, że przyjmuje się, iż uzależnienie od alkoholu, nie stanowi realizacji przesłanki z art. 82 k.c. (tak np.: Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 12 kwietnia 2012 r. sygn.. akt I ACa 273/12)

Uwzględniając uzasadnienie żądania powoda, rozważyć należało jako jego ewentualną podstawę także art. 87 kc, zgodnie z którym kto złożył oświadczenie woli pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, ten może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe. Również w tym przypadku powód nie wykazał, by pozwana w jakikolwiek sposób jemu groziła. Przyznał, że sam wyobrażał sobie, iż utrzyma związek małżeński dzięki uległości i spełnianiu żądań pozwanej.

Reasumując, w ocenie Sądu brak jest jakichkolwiek podstaw, by stwierdzić, iż umowa zawarta przez strony, obarczona jest nieważnością, co skutkowało oddaleniem powództwa.

Z uwagi na fakt, iż interesy pozwanej nieznannej z miejsca pobytu w toku procesu reprezentował kurator, uwzględniając złożenie wniosku o przyznanie wynagrodzenia z tytułu sprawowania funkcji kuratora, na podstawie § 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. poz. 1476) rozstrzygnięto jak pkt 2 wyroku.